

Sorin MOCANU
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

Manifestări festive în Iașul interbelic: „Luna Iașilor” și „Luna Moldovei”

Public Festivities in Inter-War Iași: “The Month of Iași” and “The Month of Moldova”

Keywords: holiday; performance; secular ritual; Iași / Iassy; local spirit.

Abstract: In the late 30's of the 20th century, the Municipality of Iași initiated, coordinated and sponsored a series of four festivities, called „The Month of Iași” (September 29th – November 15th 1935, May 17th – June 15th 1936) and „The Month of Moldova” (September 15th – November 1st 1936, September 15th – November 1st 1937). They were meant to celebrate the past glory of political Iași, the Golden Era of cultural Iași and also to inaugurate the new economic center. The purpose of this costly action was Mayor Racovitza's desire to show everyone – people of Iași, of Moldova, of Bucharest, all Romanians in the long run – that the city not only was not dead, but would not perish and could rival the commercial effervescence of Bucharest. The focal point of the festivities was the Exhibition in the Copou Park that hosted, among others, a model of Iași, an urban ideal: a small scale replica, a drained, modern, agreeable version of the city the municipality aspired to. Inside this model of a potential future Iași, visitors could perform ludically and solemnly at the same time, and experience a different way of living, a space and time apart from the everyday reality.

La sfârșitul anilor '30 ai secolului XX, municipalitatea ieșeană a inițiat, coordonat și sponsorizat o serie de patru manifestări festive sub titulatura „Luna Iașilor” (29 septembrie – 15 noiembrie 1935, 17 mai – 15 iunie 1936) și „Luna Moldovei” (15 septembrie – 1 noiembrie 1936, 15 septembrie – 1 noiembrie 1937), reunind sub aceste titlaturi celebrarea gloriei trecute a Iașului politic, Epoca de Aur a Iașului cultural și inaugurarea unui Iași centru economic. Mai mult decât evocarea gloriei fostei capitale a Moldovei, mai mult decât regretul pentru statutul pierdut după Unirea din 1859¹, primarul liberal Osvald Racovitza dorea o

---

¹ Istoricul N.A. Bogdan preciza, în 1904, că momentul fatidic al pierderii strălucirii de Capitală este anul 1862, atunci când autoritatea și simbolurile sale sunt mutate la București: „Din momentul ce Iașul încetă a mai fi Capitala noiei țări, pe ulițele sale începu – o prevestire fatală a lui Mihail Cogălniceanu! – a crește iarba. Viața publică se restrânse din ce în ce; oamenii de samă, funcționari, proprietari, bogătași, industriași, pînă și simpli muncitori zilnici începură a'l părăsi spre a se așeza în București; unul cîte unul prerogativele sale vechi începură a dispărea, afacerile și mișcarea generală se rări tot mai mult, fiind urmate de o inerție, tăcere și nepăsare care înlătură orice propășire în viitor a acestui târg. Și deși din când în când, se mai aude încă cîte un glas singuratic ce profsoarează Iașului epitetul de *a doua Capitală a României*, aceasta nu topește deloc gheața unei vieți amorțite, din care mai nimenea nu'și mai dă azi osteneala să o retrezească”, în N.A. Bogdan, *Orașul Iași. Monografie istorică și socială, ilustrată*, Iași, Timpopress, 1997, p. 167.

acțiune prin care să revitalizeze economic Iașul și să creeze astfel o bază reală, veridică, sintagmei flatante uzitate (dar și abuzate) în epocă pentru funcția ei compensatoare: „a doua capitală a țării”¹. Municipality devenea purtătoarea de cuvânt a unui val de nemulțumire a ieșenilor față de ceea ce ei numeau ingratitudea și nepăsarea Bucureștiului pentru sacrificiul fondator din 1859 și „martiriul”² din 1916-1917, fața de fondurile minuscule și investițiile minore pe care centrul le acordă/le face periferiei, față de centralismul excesiv – denunțat ca o plagă³ – și decide să pună în operă o acțiune costisitoare și complexă prin care să se arate public (cu sprijinul puternic al presei locale) și astfel să se dovedească tuturor – ieșenilor, moldovenilor, bucureștenilor și, finalmente, românilor – că Iașul nu numai că nu a murit, ci că nu vrea să moară și că e capabil să rivalizeze în efervescență comercială cu Bucureștiul. „Iașul, va trăi!...”⁴ e noul *motto* arborat de

---

¹ Conform unui martor ocular (scriitoarea Mite Kremnitz) al primei vizite a regelui Carol I la Iași, în 1866, suveranul a promis că se va îngriji de bunăstarea „reședinței sale de-a doua”, așa cum va numi în continuare Iașul, *apud* E. Herovanu, *Iașul amintirilor*, Iași Junimea, 2009, p. 170. „Eu consider Iașul ca a doua capitală a României și sunt decis a rezida în el regulat, dacă voi putea, o parte a anului...”, în *Însemnări ieșene*, nr. 3, 1936, p. 110.

² „În timpul războiului, Iașii au adăpostit întreaga țară. Clădirile li s-au ruinat. Străzile li s-au desfundat. Iar orașul noului martiragiu n-a căpătat de la stat nici măcar cota legală pentru întreținerea străzilor...”, scrie M. Sevastos în *Adevărul*, 28 mai 1935, citată în *Iașul*, octombrie 1935, p. 47. „Când regele Ferdinand a părăsit orașul în care a trăit zile de intensă viață omenească, cu suișuri spre senin și adâncuri înspăimântătoare, Iașul a rămas mai sdrănit. Forfota mulțimii ce adăpostise, nu i-a tulburat numai liniștea în care se deprinsese, dar îi sdruncinase din temelie mult puținul ce avu. Plopii rămuroși dinspre Socola ca și bătrânii arbori umbroși de la Copou căzură doborâți. Străzile sguđuite de tunurile grele rusești, au rămas numai gropi. Conducta de la Timișești ce aduce apă invidiată odată chiar de București, prin o neregulată funcționare fără popasuri de întremare, s-a crăpat, a devenit schiloadă, în pericol din an în an de a plesni. Clădirea Universității care adăpostise ministere și birouri, a rămas aproape în ruină. Orașul odată cochet, curat, ajunsese un tablou al mizeriei ce se mai prinde și azi pe unele locuri. Alaiul domnesc cu frunțașii conducători ai țării l-au părăsit într-o bună zi lăsându-l să se sbată în sărăcia veniturilor sale secătuite. Nu ș-au adus aminte de el, măcar că în cuprinsul lui s-a făurit România mărită [...]. Toți l-au șters din amintire, afară de Regele Ferdinand care n-a putut să uite cele mai sguđuitoare sbuciume prin care poate trece sufletul unui om. Fundația Regelui Ferdinand se înalță impunătoare. E semnul recunoștinței păstrată de Regele Erou, orașului, care deși departe de front, a suferit mai mult decât alt oraș chiar din zona frontului. Ceilalți l-au uitat; cu toții l-au uitat”, fragment din discursul prof. Ioan Simionescu ținut la 26 mai 1935, la Ateneu, cu ocazia „Manifestației pentru Iași”, în *Iașul*, octombrie 1935, p. 21.

³ „Acaparare centralistă, o boală primejdioasă!”, în *Opinia*, 31 ianuarie 1935, 1 și M. Ralea, „Plaga centralismului”, în *Dreptatea*, citat și comentat în „Plaga centralismului”, *Opinia*, 22 august 1935, p. 1 și „Pentru ce decade Iașul”, în *Opinia*, 25 august 1935, p. 1.

⁴ N. Gheorghidi, senator, președintele Asociației Comercianților și industriașilor din Iași, în *Primul anuar-ghid al municipiului Iași 1935-193*, Iași, 1935, p. 109.

lumea politică și economică ieșeană care nu se mai mulțumește¹ și nu se mai identifică cu reprezentările unui oraș cultural create în secolul al XIX-lea; considerarea Iașului drept „Oxfordul românesc”², „Heidelberg românesc”³, „Iena în România”⁴ sau chiar „Ierusalim al românismului”⁵ și „Meca – ori Ierusalimul Moldovenesc”⁶ nu e numai desuetă, ci chiar bizară în condițiile în care instituțiile culturale și omenii de cultură părăsesc Iașul în favoarea capitalei, iar fondurile pentru activități culturale și pentru Universitate sunt ridicol de mici pentru a putea susține pretenția de „capitală culturală a României”⁷. Liderii ieșeni doresc o schimbare radicală de perspectivă, o modificare a reprezentării pe care o au ieșenii asupra lor înșiși, concomitent cu schimbarea reprezentării pe care o au Ceilalți asupra ieșenilor; ieșeanul letargic, idealist și mistic, refugiat în trecut sau constructor de lumi imaginare⁸, contemplativ⁹ și paralizat de tensiunea dintre complexul de inferioritate (se simte infirm în fața Bucureștiului) și cel de superioritate (are conștiința tradiției culturale pe care a construit-o și a oferit-o și Bucureștiului), are nevoie de o altă identitate: un cetățean dinamic, optimist și întreprinzător, mândru nu numai de trecutul său cultural, ci și de viitorul economic, locuind într-un Iași asanat și înfrumusețat, centru comercial și politic puternic, rival al Bucureștiului. Or, pentru intelectualii ieșeni interbelici, *ieșenismul* conotează „rasă culturală”¹⁰ (*ieșeanul* e un om superior, de calitate!); e un construct asumat

---

¹ „Recunosc, formula *Iașul cultural* este comodă și nu jignește pe nimeni, decât doar... pe ieșeni. Dar cu puțină atențiune, constatăm că orașul acesta are și altă menire și alte drepturi”, *apud* N. Gheorghiad, „Acțiunea pentru propășirea Iașului. Oraș al culturii fără redresare economică?”, în *Politica*, 17 iunie 1935, p. 2.

² „Iașul, Oxfordul românesc. Impresia unui romancier francez” (este vorba de Jules Romains), în *Opinia*, 27 iunie 1934, p. 1.

³ C. Manolache, „De ce mor Iașii? Cum vedeți reînvierea Iașilor? De ce ați părăsit Iașii?”, în *Vremea*, nr. 410, 20 octombrie 1935, p. 6.

⁴ Nicolae Leon, „Note și amintiri”, 1923, citat de G. Trancu-Iași, „Amintiri din Iașul de altădată” în *Memorii politice (1921-1938)*, București, Curtea Veche, 2001, p. 115.

⁵ „Cuvântarea I.P.P.S. Nicodem, Mitropolitul Moldovei”, în *Iașul*, octombrie 1935, p. 11 și C. Dron, „De ce mor Iașii? Cum vedeți reînvierea Iașilor? De ce ați părăsit Iașii?”, în *Vremea*, nr. 411, 27 octombrie 1935, p. 2.

⁶ Ecoul – în presă – al acestei vizite la Iași (în rezumat după ziarele *Dimineața* și *Universul*) în *Iașul*, martie 1934, p. 51.

⁷ Sintagma „capitală culturală” îi aparține regelui Carol al II-lea și a fost rostită în 1933, la inaugurarea cursurilor universitare, la Iași: „Iașul este cetatea atâtor amintiri scumpe, sufletul românesc. Viața sa universitară trebuie să fie centrul culturii autohtone; într-un cuvânt, Iașul trebuie să fie capitala culturii românești, Capitala Moldovei să devină capitala gândului românesc”. În „Regele Carol și Iașul cultural”, în *Opinia*, 28 octombrie 1934, p. 3.

⁸ P. Comarnescu, „Ciudata personalitate a Iașilor”, în *Vremea*, 20 octombrie 1935, p. 13.

⁹ Pentru N.I. Popa, *ieșenismul* e un stil de viață iar ieșeanul trăiește contemplativ, refugiat în trecut mitic și vise literare, protejat de ruinele prestigioase ale capitalei Moldovei. N.I. Popa, „Fiziologia Ieșanului”, în *Însemnări ieșene*, martie 1936, pp. 89-92.

¹⁰ În perioada interbelică noțiunea de rasă este definită ambivalent, în funcție de interesele puterii politice. Astfel, rasa poate fi definită ca o constantă anatomică și sangvină dar și ca una psihologică produsă de osmoza cu un loc geografic considerat special (consacrat ca

ca stil de viață și identitate culturală¹, o „memoria colectivă”²/„memorie socială”³ care are nevoie de imagini spațiale și de inerția imaginilor⁴, zidurilor și vestigiilor, a bisericilor, a Universității, a străzilor, a caselor boierești, a statuiilor etc., elemente care garantează grupului că nimic nu s-a schimbat și susțin forța tradiției locale. Prin urmare, potrivit teoriei lui M. Halbwachs, orice schimbare a acestei rame spațiale, orice schimbare fizică a Iașului ar avea efecte asupra amintirilor colective, deci asupra reprezentării pe care ieșenii o au despre sine. Posibilitatea de a modifica sau chiar șterge rama spațială în care evoluează un grup, modificând sau ștergând astfel memoria socială și identitatea grupului este atributul puterii politice care se și legitimează prin selectarea imaginilor convenabile. Rafinând teoria lui Halbwachs asupra legăturii dintre spațiul material și spațiul mental, P. Connerton afirma că aparatul politic poate organiza „ștergeri de memorie”⁵, dar mai ales poate construi memorie socială (care e diferită de memoria istorică, științifică) în special prin utilizarea intensivă a ceremoniilor comemorative⁶ care sunt capabile: a) să performeze și să reprezinte amintiri istorice/autentice, astfel încât grupul să și le reamintească permanent sau b) să prezinte ficțiuni ce vor deveni amintiri prin însăși performarea lor. De fapt, orice ceremonial repetat periodic este capabil să genereze participanților (iar participare înseamnă și acceptare parțială!) amintiri apte să devină tradiții dacă reușește să arate atractiv, să performeze eficient expresii și simboluri relative la valorile grupului. Prin urmare, ceremonialul are marea calitate de a arăta și de a pune în act un mesaj și, prin repetare, poate produce persuasiune intrând în obișnuința „corporală”⁷ a actorilor și spectatorilor.

În acest tipar al acțiunii persuasive se încadrează demersul Puterii ieșene, respectiv al Primăriei și al Camerei de Comerț. În decembrie 1934, după înființarea unui *Comitet de acțiune pentru apărarea Iașului* (la inițiativa prof. Gr.T. Popa și cu sprijinul parlamentarilor de Iași) ce își propunea o ofensivă care să trezească

---

atate de puterea politică, făcut cunoscut și recunoscut, diferențiat simbolic), încărcat cu valori istorice și culturale și producând o mentalitate și o identitate, în Régis Meyran, *Le mythe le l'identité nationale*, Paris, Berg International, 2009, pp. 51-52.

¹ La 5 iunie 1932 se fondează la București „Cercul ieșenilor”, asociație formată din intelectuali născuți în Iași sau care au locuit o perioadă oarecare în Iași, ce își propune, alături de menținerea iubirii pentru Iași și sprijinirea unui patriotism local, să aducă la cunoștința Guvernului și a Regelui ruinarea Iașului și să aibă un rol de mediator între nevoile și dorințele Iașului și puterea de la București, și în ultimă instanță, ajutarea economică a Iașului.

² În sensul dat de Maurice Halbwachs la începutul anilor '30. În Maurice Halbwachs, *The Collective Memory*, New York, Harpers Colophon Books, 1980.

³ P. Connerton, *How Societies Remember*, New York, Cambridge University Press, 1989, p. 1.

⁴ M. Halbwach, *The Collective Memory*, pp. 130-133.

⁵ P. Connerton, *How Societies Remember*, pp. 14-20.

⁶ P. Connerton, *op. cit.*, p. 41.

⁷ *Ibid.*, p. 71.

conștiința ieșenilor, dar și o luptă efectivă împotriva centralismului¹, primarul Osvald Racovitză anunță – în spiritul descentralizării și înviorării economice – o „săptămână a Iașului” în care să se desfășoare centenarele Academiei de Arte-Frumoase, a Liceului Național și a Școlii normale de fete „M. Sturza”, să se inaugureze Fundația Ferdinand și să se organizeze în Copou un târg al economiei ieșene, dar și spectacole teatrale, concerte simfonice în aer liber, expoziții de artă plastică. Semnificativ pentru rolul economic acordat, se subliniază de la început că toate manifestările au rolul de a atrage vizitatorii străini care vor aduce și cheltui bani la Iași, dar opoziția respinge ideea, considerând că doar o săptămână nu poate avea o acțiune determinantă asupra economiei locale. În aprilie 1935, fără a mai consulta Consiliul municipal, primarul Racovitză anunță presa locală că în august va avea loc o „lună a Iașilor”² (replică pripită la anunțata „lună a Bucureștilui” care, potrivit presei, era noua găselniță a „Vampirului”³ de a atrage oameni și bani către Capitală și de a sărăci din nou provincia!) care va cuprinde o mare expoziție comercială și industrială în Piața Bădărău (în cartierul gării), cu standuri amenajate de municipalitate pentru expunerea mărfurilor locale și cu atracții populare – jocuri și distracții de tip bălci, curse, bătaii cu flori etc. Interesul economic – înviorarea comerțului și a serviciilor – este din nou clar de la început, atât prin amplasarea în piață și lângă gară, cât și prin utilizarea unor mijloace consacrate de atragere de clienți: promisiunea distracției ieftine pentru toți, reducere la transport, facilități de cazare și alimentație. La 29 mai, într-un interviu pentru *Opinia*, primarul declară că „Luna Iașului” este fixată definitiv între 15 septembrie și 15 octombrie, iar la 20 iunie este primit în audiență de Carol al II-lea care se declară interesat⁴, acceptă să o patroneze (Carol al II-lea patronase și „Luna Bucureștilor”) și promite sprijin⁵, întărind poziția lui Racovitză în fața adversarilor politici⁶.

---

¹ Senatorul I. Botez, decanul Facultății de Litere, găsește formula „justă” a dorințelor ieșenilor: „Iașul spiritual și istoric nu cerșește ajutor și își revendică drepturile”, în *Opinia*, 30 mai, 1935, p. 3.

² „«Luna Iașilor» o mare expoziție în localitate”, în *Opinia*, 26 aprilie 1935, p. 3 și P. Grancea, „Luna Iașilor. Se reconstituie aspecte din Iașul de odinioară”, în *Opinia*, 7 mai 1935, p. 3.

³ Ilie Râpă, „În luna Bucureștilor. Când lumea moare de necez...”, în *Opinia*, 24 mai 1935, p. 3.

⁴ În realitate, în ciuda promisiunilor și declarațiilor de presă, Carol al II-lea nu va patrona și nu va vizita nicio ediție a sărbătorilor Iașului și Moldovei.

⁵ „Să luptați neîncetat să se facă dreptate Iașului, oraș scump Mie și țării întregi, pentru trecutul său unic în istoria neamului, pentru repetatele sacrificii făcute cu mersul vremii”, „Ori de câte ori voi fi chemat la Iași să prezidez o solemnitate, vin cu tot dragul și întreaga mulțumire. Voiu veni dar la Iași când mă veți chema”, în Petre Grancea, „Ce a discutat suveranul cu delegația ieșeană”, în *Opinia*, 30 iunie 1935, p. 2.

⁶ În septembrie 1935, când Racovitză convoacă frunțașii Iașului la o consfătuire pe tema organizării „Lunii”, proiectul nu întâmpină nicio opoziție din partea conservatorilor care declară că sprijină orice acțiune ce vizează dezvoltarea economică, subliniind că un oraș cultural nu mai poate exista în secolul XX fără susținerea unui oraș economic. În „Consfătuirea de la Primărie. «Luna Iașilor»» a trăit eri câteva ore înălțătoare și

În ciuda entuziasmului cvasigeneral, pregătirile nu sunt vizibile în vara lui 1935, astfel încât încep să apară voci care, temându-se că rapiditatea execuției ar avea repercusiuni negative asupra succesului dorit, cer amânarea festivităților pentru 1936; în plus, deși nu se aduce la cunoștința publicului, „Luna Bucureștilor” nu fusese un succes economic¹. O anchetă² realizată de cotidianul *Opinia* (adept al amânării festivităților pentru primăvara lui 1936) printre figurile notabile ale Iașului dezvăluie o nouă funcție a manifestărilor festive: amânarea nu numai că ar demoraliza și ruina speranțele negustorilor (generând pierderi economice într-o situație deja critică), ci, la fel de important acum, ar însemna o pierdere de prestigiu în fața rivalului București. Or, posibilitatea de a se impune din nou (ca înainte de 1859) în fața Bucureștiului, de a demonstra vizibil puterea și creativitatea Iașului devine o dorință care pare să pună în umbră obiectivul economic și aspectul utilitar inițial: „pentru fiecare sută cheltuită, realiza o mie de lei în loc”³; prin urmare, se renunță la amplasarea manifestărilor în zone periferice, dar cu dever comercial în favoarea unei unice amplasări într-o zonă prestigioasă – dealul Copou – și se renunță la o formulă organizatorică prea apropiată de iarmaroc și distracție populară⁴ – nu se va aduce un Luna Park de la București, ci va fi angajat unul local, mai mic.

---

promițătoare de succes”, în *Lumea*, 11 septembrie, 1935, p. 2 și N. Gheorgiadi, „Acțiunea pentru propășirea Iașului. Oraș al culturii fără redresare economică?”, în *Politica*, 17 iunie 1935, p. 2.

¹ În săptămânalul satiric *Caradașca*, apropiat comunității evreiești locale, singurul opozant consecvent al „lunii Iașului”, se afirmă că primarul Racovitză știa că „luna Bucureștilor” înregistrase un deficit de 35.000.000 lei. În „Luna iașilor”, *Caradașca*, 18 august 1935, p. 3.

² „Cum trebuie organizată «Luna Iașilor»? Anchetă printre intelectuali și comercianții orașului nostru”, în *Opinia*, 4 august 1935, p. 3; „«Luna Iașilor, cum și când să se facă? Alte trei răspunsuri. Ce cred d-nii: N. Gheorghide, Manase Spiegler și C. Pogor”, în *Opinia*, 8 august, p. 3; „Cum își imaginează «Luna Iașilor» cunoscutul actor D. Mill. Gheorghiu”, în *Opinia*, 9 august, p. 2; „O singură epozitie în centrul orașului pentru «Luna Iașilor»”, în *Opinia*, 10 august, pp. 1-2; „Cum trebuie organizată «Luna Iașilor»”, în *Opinia*, 11 august, p. 2; „Ultimele trei păreri în privința organizării «Lunii Iașului»”, în *Opinia*, 14 august 1935, p. 3; „Acțiunea pentru organizarea «lunii Iașului»”, în *Opinia*, 15 august, p. 3.

³ I. Anestin, „Idei pentru Luna Iașilor. Ce-ar fi, dacă toate ideile s-ar inspira și de la latura economică practică?”, în *Noutatea*, 8 august 1935, p. 2.

⁴ „...trebuie evitat ca aceasta să devie un fel de târg al Moșilor ediție Iași: o distracție pentru vulg, cu multă zarvă. Nici surle, nici tobe, nici panorame cu paiate, nici miros de mititei la grătar și cofițe de tulburel, ci o încercare de a stărni interes pentru istoricul, culturalul și pitorescu Iași, tinzând ca această capitală a Moldovei[...] să devie Heidelbergul României Mari. Partea instructivă să întrecă pe cea distractivă...”, M.I. Duff, „Totul depinde de destoinicia realizatorului”, în *Opinia*, 10 august, 1935, p. 1. M. Sadoveanu este un dușman declarat al vulgarizării, dar recunoaște necesitatea aspectului comercial: „Invitația mea nu are însă o alură comercială; vă poftesc desigur să treceți și pe acolo unde cântă muzicile și fâlfâie flamurile; dar după aceea veniți cu mine să vă arăt Iașii cel adevărat, pe care puțini îl cunosc”, *apud* M. Sadoveanu, „Luna Iașilor”, în *Adevărul literar și artistic*, 20 octombrie 1935, în *Opere*, vol. XIX, București, Editura pentru literatură, 1964, pp. 499-506.

Totuși, obiectivul economic continuă să fie important, iar la 11 august 1935 are loc o ședință a Consiliului municipal în care se fixează definitiv data „Lunii Iașilor”: 29 septembrie – 29 octombrie și locul de desfășurare: parcul Carol din Copou. Camera de comerț a Iașilor se implică și pe 13 august 1935 are loc o consfătuire, la care participă și primarul, în care comercianților și industriașilor li se comunică „datoria” de a sprijini „luna Iașilor” întrucât aceasta este făcută exclusiv în beneficiul lor și sunt asigurați că există timp suficient pentru o organizare bună și un rezultat ce va fi „grandios”¹. Tot acum sunt făcute publice și obiectivele municipalității: cel puțin 30.000 de vizitatori străini, fiecare cheltuind în medie 500 lei². Planul municipalității este simplu: beneficiind de un transport ieftin și atrași de faima culturală a Iașului, de imaginea de mare oraș/fostă capitală, dar și de festivitățile grandioase pregătite de municipalitate (incluzând aici și prezența Regelui și a altor oficialități), de posibilitățile de distracție populară, totul însoțit de o publicitate pe măsură³, curioșii cu buzunare pline se vor îngrămădi să vină să vadă și vor cheltui în Iași – pentru a se aproviziona sau a se distra – mai mult decât ar face-o în locurile de domiciliu. În esență, e nevoie de cât mai mulți vizitatori care să se transforme în cât mai mulți cumpărători (altfel spus, în opoziție cu ideea lui Sadoveanu, îmbrățișată și de alți oameni de cultură, valorosului, dar prăfuitului și ascunsului muzeu care este Iașul istoric și cultural i se cere să-și schimbe „logoul” și să se metamorfozeze rapid într-un loc care să atragă destui vizitatori la magazinele sale cu suveniruri!).

Inaugurarea „Lunii Iașilor” și a expoziției urbanistice are loc la 29 septembrie 1935 (în lipsa Regelui⁴), iar elementul central al discursurilor oficialităților este afirmarea necesității ca Iașul să se prezinte țării astfel încât *Ceialți* să poată recunoaște ca adevărate afirmațiile cunoscute, perpetuate și devenite stereotipuri, privind măreția și importanța culturală a vechiului Iași, dar, în același timp, posibilitatea ca orașul să se prezinte drept un important centru economic și industrial; „Luna Iașilor” trebuie deci să fie o imagine reprezentativă și seducătoare a trecutului prestigios și a viitorului optimist și dinamic. Imaginile prezentate de presă⁵ – în numere festive – sunt feerice: cu o lună în urmă, dealul Copoului era un teren părăsit și sălbatic, acum – prin meritul exclusiv al primarului Racovitză care a

---

¹ „Consfătuirea de aseară dela Camera de Comerț în vederea «Lunii Iașilor»”, în *Lumea*, 14 august, 1935, p. 2.

² „Importante hotărâri privind Luna Iașului”, în *Noutatea*, 14 august 1935, p. 3. La Iași, în acea perioadă, o pâine albă de 700 g costa 7 lei.

³ Presa locală are un rol primordial în această campanie de *rebranding* (sau măcar de cosmetizare care să schimbe percepția consumatorului despre produs, în speță, Iașul), iar primarul Racovitză va cheltui doar pe reclamă un fond „cultural” de 400.000 lei aflat la dispoziția sa, *apud Manifest*, nr. 5, 10 iulie, 1935, p. 5.

⁴ Pretextul este neterminarea Fundației Ferdinand ce trebuia inaugurată de Rege și amânarea centenarului Universității pentru 1936 din lipsă de fonduri, fapt care duce la suspendarea tuturor serbărilor culturale ce gravitau în jurul Universității.

⁵ În special de *Opinia*, *Noutatea*, *Lumea* și începând cu 1 octombrie și de nou înființatul *Chemarea*.

depus o muncă „titanică”¹–, este un mic oraș modern cu „alei superbe, grădini admirabile, turnuri decorative înălțate cu mult gust artistic, iar în mijlocul acestei așezări de toată frumusețea se ridică numeroase standuri de aleasă arhitectonică...”²; de la poarta „impunătoare” până la terenul „imens” ocupat de Luna Park și la jetul „urias” de apă, de la standul „splendid” al Soc. Comunale de electricitate la pavilionul cu trei turnuri „uriașe” al întreprinderilor industriale și comerciale și la standul în formă de sticlă³ de zece metri înălțime al Spiridoniei, totul este făcut cu un singur scop: să stârnească admirația. Din a doua săptămână, încep să apară în presa locală serii de articole care prezintă laudativ și care par a avea rolul de a stârni curiozitatea cititorului, semn că numărul vizitatorilor nu era cel sperat. Reîncepe deci campania de propagandă a realizărilor municipalității în presă (numai din iulie și până la începutul lui octombrie s-au publicat 417 articole cu „ode aduse Lunei Iașilor și elogii adresate Primarului Municipiului nostru”⁴), campanie menită să arate din nou că „Luna Iașilor” este alternativa la dezinteresul Bucureștilor față de provincie și dovada vitalității și forței de creație a ieșenilor. Prin urmare, important este să se impună prin repetare (și nu prin veridicitate) imaginile și simbolurile care conotează puterea, creația, dinamismul, așadar chipul unui altfel de Iași, „mai tânăr, mai frumos, mai viu”⁵, în opoziție flagrantă cu imaginea stereotipă a „lâncezelii bătrâncioase”⁶ și a „înghețului”⁷, a „refuzului de de a trece la act”⁸ al Iașilor, „cetate a morții, a somnului, a plictiselii”⁹. Mass-media prezintă exagerat¹⁰ standurile din cadrul Expoziției economice din Copou,

---

¹ I. Belfert, „Popas în rondul al Iilea. Expoziția din dealul Copoului”, în *Lumea* (număr festiv), 30 septembrie 1935, p. 4.

² I. Belfert, „Popas în rondul al Iilea”, p. 4.

³ Standul în care se vinde apă minerală de Slănic pare să se păstreze cel mai bine în memoria vizitatorilor, cf. amintirile uneia dintre puținele memorialiste ale Iașilor, Rodica Weidner-Ciurea: „În fiecare an, la sfârșitul verii, se sărbătorează în capitala Moldovei „Luna Iașilor”, când parcul devenea aria pe care toate firmele, întreprinderile și instituțiile orașului își expuneau, în forme alegorice, produsele sau activitățile specifice. Îmi amintesc că Spitalul Sf. Spiridon avea expusă mai întotdeauna cu acest prilej o sticlă de apă minerală Slănic Moldova, imensă, în partea de jos prevăzută cu un chioșc interior, unde se vindeau sticlele de apă minerală amatorilor...” în Rodica Weidner-Ciurea, *Iașul copilăriei mele*, Sfântu-Gheorghe, Eurocarpatica, 2002, p. 92.

⁴ „Articolul no. 418...”, în *Lumea*, 11 octombrie 1935, p. 2.

⁵ *Ibid.*

⁶ „Revista revistelor. Însemnări ieșene, nr. 3-1936”, în *Revista Fundațiilor Regale*, martie 1936, p. 718.

⁷ „Revista revistelor. Însemnări ieșene, nr. 3-1936”, p. 719.

⁸ P. Comarnescu, „Ciudata personalitate a Iașilor”, în *Vremea*, 20 octombrie 1935, p. 2.

⁹ „De ce mor Iașii? Cum vedeți reînvierea Iașilor? De ce ați părăsit Iașii?”, în *Vremea*, nr. 410, 20 octombrie, p. 6.

¹⁰ Sunt folosite mereu calificative precum „orbitor”, „inedit”, „măreț”, „cu gust”, „minune”, „splendid”, „surprinzător de interesant” ce descriu „așezarea de basm” apărută aproape peste noapte. În „Vizitând parcul expoziției din dealul Copoului” din *Opinia*, 5 octombrie 1935, p. 2; C. Meissner, „O legendă spulberată?”, în *Opinia*, 6 octombrie 1935, p. 1; „Cu prilejul inaugurării «Lunii iașului»”, în *Opinia*, 7 octombrie 1935, p. 3; „Ce am văzut în

dar și expozițiile culturale din Palatul administrativ, din Școala „Trei Ierarhi” sau de pe strada Carol, neuitând să sublinieze continua afluență de vizitatori; vedeta este, în toate relatările, pavilionul municipalității și „Iașul în miniatură”. O altă strategie de atragere a vizitatorilor utilizează ultima descoperire a propagandei, cinematograful: ieșenii sunt anunțați că se va turna un film având ca subiect Iașul și „Luna” sa, începând cu 13 octombrie, și zilnic vizitatorii vor fi filmați, presa anunțând din timp locul exact unde va fi echipa de filmare; astfel, cu numai 10 lei taxa de intrare, orice ieșean se poate transforma din simplu spectator în actor, un „star” cunoscut de întreaga țară și, în fond, nemuritor. Mulțumită timpului frumos, Primăria decide prelungirea „Lunii Iașilor” până la 15 noiembrie și obține și prelungirea reducerilor de 50% pentru CFR. Oficial, s-au înregistrat 100.000 de vizitatori, din care 30.000 de provinciali, în condițiile în care Iașul avea 104.700 locuitori¹; încasărilor primăriei sunt de aproximativ 1.500.000 lei². Agenda lunii octombrie este bogată: are loc Congresul „Uniunii orașelor” și toți primarii din țară vin la Iași, unde, evident, li se face turul expoziției, sunt duși la teatru și la ospățul oferit de Textila, prilej pentru primarul capitalei, Al.G. Donescu, să adreseze cuvinte de laudă conducătorilor ieșeni³; vin în vizita-pelerinaj 300 de membri ai „Cercului ieșenilor” (18-20 octombrie) ce consideră o datorie a cheltui bani la Iași și care nu vor să mai vadă Iașul doar ca un oraș al amintirilor și un cimitir⁴ al marilor oameni de cultură din trecut, ci ca un „centru de muncă, de producțiune, de creațiune”⁵. După o închidere oficială foarte discretă, *Opinia* face o analiză a cauzelor ce au dus la insuccesul economic⁶ al demersului municipalității. Dacă primăriei i se reproșează lipsa de experiență în organizarea unor manifestări de anvergură și inexistența unui element ingenios *à la* Turnul Eiffel care să funcționeze cu adevărat ca magnet de vizitatori, în schimb, vinovați sunt considerați comercianții care nu au avut încredere în „Luna Iașilor” și nu s-au pregătit la timp sau suficient; paradoxal, se reproșează absența din expoziție a factorului istoric, municipalitatea bazându-se prea mult pe renumele orașului pentru

---

pavilionul municipal”, în *Opinia*, 8 octombrie 1935, p. 3; „Evoluția remarcabilă a industriilor”, în *Opinia*, 9 octombrie 1935, p. 3.

¹ E. Petrov, „Note generale despre Iași”, în *Primul anuar-ghid al municipiului Iași, 1935-1936*, p. 44.

² „Vizitatorii «Lunii iașilor». Bilanțul expoziției dela Copou”, în *Opinia*, 31 octombrie 1935, p. 1.

³ „Iașul ospitalier. Când ieșenii primesc... dau din toată inima”, în *Lumea*, 16 octombrie 1935, p. 1 și „Primarul Capitalei a spus: Cu gospodarii pe care-i are Iașul, orașul nu va pieri”, în *Lumea*, 17 octombrie 1935, p. 1.

⁴ „Iașul nu mai trebuie să fie orașul amintirilor, căci amintire înseamnă bătrânețe, moarte”, declara Gr. Trancu la întâlnirea de la Expoziție a *Cercului ieșenilor* cu asociația *Prietenii Universității*, *apud* „Sute de ieșeni din București și-au luat eri angajamentul de a lupta neîncetat pentru Iași”, în *Lumea*, 21 octombrie 1935, p. 1.

⁵ I. Armeanu, „Au venit ieșenii din București”, în *Opinia*, 20 octombrie 1935, p. 2.

⁶ Dorita înviorare a comerțului s-a produs totuși, dar doar în săptămâna începută cu 14 octombrie, Sf. Parascheva, când pelerinii au venit la Iași, *apud* „S-a înviorat piața comercială la Iași în ultimele tri zile”, în *Noutatea*, 15 octombrie 1935, p. 3.

a mai oferi spre vizionare și reprezentări ale acestui element. Criticile în presă sunt foarte puține și vin mai ales din partea opoziției; ziarul *Politica* declară că totul a fost un „bâlc” și „doar reclamă”¹, revista *Manifest* vorbește de o „maimuțareală” a primarului care „a făcut câteva țarcuri și barăci – numite pompos standuri sau pavilioane, apoi a amestecat de glorie și a leșinat de nemurire”², revista *Caradașca*, cea mai acidă (dar nu dezinteresată³), observă că cei veniți la Iași nu au fost o „populație cheluitoare, ci o populație modestă și econoamă”⁴ și că, în final, totul a fost inutil, dar a costat⁵. Dacă Primăria recunoaște că obiectivul saltului economic nu a fost îndeplinit, redresarea comercială nu s-a făcut, iar negustorii care au avut speranțe mari se arată mai degrabă dezamăgiți (deși investițiile lor nu au fost prea mari), în schimb, sub aspect simbolic și politic, presa apropiată municipalității consideră că Iașul istoric a devenit „actual”⁶ și s-a impus ca subiect al lumii politice, forțând Bucureștiul să recunoască necesitatea unei soluții economice imediate care să înlocuiască modelul compensator al titlaturilor onorante. Din punct de vedere simbolic, manifestarea poate fi considerată o reușită, funcționând ca „dovadă a posibilităților nesfârșite a unui oraș năpăstuit de un regim centralist și totodată anarhic”⁷, iar impresia generală că s-a cheltuit mult și s-a risipit (fără a exista calcule economice reale), că s-a construit mult și repede contribuie la această concluzie. Prin urmare, municipalitatea dorește permanentizarea acestui tip de expoziție, iar parlamentarii ieșeni anunță pregătirea unui proiect de lege cu un singur articol care să oblige direcția CFR să acorde anual municipiului Iași reducere de 50% și 75% pe durata „lunii Iașilor” și care să protejeze Iașul de concurența nelocală a Bucureștiului.

Astfel, în martie 1936, din nou fără consultări prealabile⁸, primarul Racovitză anunță că „Luna Iașilor” va avea loc în perioada 1 mai – 1 iunie⁹ și stabilește și planul general al noii expoziții: construcția a 20 de noi pavilioane, construirea unor

---

¹ G. Baci, „Bilanțul bâlcii dela Copou”, în *Politica*, 28 octombrie 1935, p. 2.

² *Manifest*, 25 octombrie 1935, p. 2.

³ În *Caradașca* apare reclamă negativă plătită de tipul: „Luna Iașilor? Nu! Chilipirul Iașilor e magazinul Kratenshtein din str. I.C. Brătianu” (vezi numărul din 6 octombrie, 1935, p. 3).

⁴ „Luna Iașilor. Între vis și realitate”, în *Caradașca*, 6 octombrie 1935, p. 1.

⁵ P. Ghișescu, „Ce-a vrut d-nul primar?”, în *Caradașca*, 30 octombrie 1935, p. 1.

⁶ L. Preda, „Luna Iașilor. Rezultate și perspective”, în *Chemarea*, 18 noiembrie 1935, p. 1.

⁷ N. Dalu, „Închiderea expoziției Iașilor”, în *Opinia*, 18 noiembrie 1935, p. 1.

⁸ La începutul lui martie 1936, Asociația comercianților și industriașilor ține o ședință despre avantajele și dezavantajele organizării „lunii” în primăvară sau toamnă, fără să se hotărască și propunând, prin urmare, un plebiscit printre comercianți; dar sunt cu toții de acord că e nevoie și de un element sigur pentru comerț, un „târg ieftin” în paralel cu expozițiile. Anunțul primarului îi ia pe toți prin surprindere, dar nu se pot opune. Cel mai probabil, primarul Racovitză, angajat într-un război aproape personal cu Capitala, a dorit să suprapună „Luna Iașilor” peste „Luna Bucureștilor” pentru a da o lovitură de imagine Bucureștiului, dacă nu și economică (în speranța ca provincialii vor prefera să vină la Iași, și nu la București!).

⁹ „1 mai – 1 iunie Luna Iașilor 1936. Au început pregătirile la parcul dela Copou”, în *Opinia*, 12 martie 1936, p. 3.

replici ale „Hanului Ancuței” și ale vechii „Bolta Rece”, concurs automobilistic. Ulterior¹, primarul precizează că „Luna Iașilor” va avea loc între 17 mai și 15 iunie iunie și va mai cuprinde o reproducere a Arcului vechii Academii Mihăilene, comemorarea Junimii, concerte simfonice și un concurs hipic. La sfârșitul lunii aprilie apar întrebări și neliniști în presă: nu există afișe, nu se văd pregătiri în oraș; în schimb, există reclame² (dar și contrareclame³ care revelează intenția Bucureștilor de a lua banii provincialilor și altfel decât folosind forța politică!) la „Luna Bucureștilor” care începe la 9 mai. Chiar și la jumătatea lunii mai presa nu știe decât zvonuri de la primărie și califică drept „ciudată”⁴ această situație, mai ales ales că parțiala nereușită a „Lunii” din 1935 s-a datorat și insuficienței publicității făcute, iar de la 1 mai intraseră în vigoare și reducerile de 50% pentru transportul CFR⁵, conform protocolului încheiat în 1935. Primul anunț apare cu o zi înainte de deschidere, la 17 mai, cu observația că nu s-a construit niciun pavilion nou, iar replicile la „Hanul Ancuței”, „Bolta Rece” și „Arcul Academiei Mihăilene” vor fi terminate în luna iunie! Presa nici măcar nu invită ieșenii în vizită, îi avertizează că vor fi deziluzionați, dar că e o datorie civică să „participe cu suflet”⁶. Totuși, în discursul de la inaugurare al primarului Racovitză este prezentată triumfalist semnificația „Lunii”: e dovada evidentă a faptului că Iașul merită sprijinul pe care îl cere de la țară, că nu este doar un oraș, nici măcar doar o fostă capitală, ci „un centru important”⁷! La începutul lui iunie e clar pentru toată lumea că e un fiasco economic și moral, nici măcar ieșenii nu vizitează expoziția, iar presa nu abordează deloc subiectul.

În timpul verii 1936 continuă în presă denunțarea rapacității capitalei care transformă provincia în „ruine istorice”⁸ și se anunță „tradiționalele” manifestări festive ale Iașului din toamnă, dar primarul Racovitză dorește ceva mai amplu, o manifestare de anvergură care să nu reprezinte numai Iașul și ieșenismul, ci Moldova și moldovenismul⁹: „Luna Moldovei”. La sfârșitul lui august se lărgește spațiul expozițional din parcul Carol al II-lea și sunt anunțate noi atracții populare: intrare gratuită după ora 21 (cu excepția sâmbetei și duminicii), o expoziție de păsări și animale mici, un circ, un Luna Park mai mare, o cherhana a restaurantului „Vraja Lunii” etc., dar și un pavilion mănăstiresc – la cererea Mitropolitului Nicodem –, reconstruirea *Hanului Ancuței*, a *Boltei Reci*, a *Arcului Academiei*

---

¹ „Serbările dela Iași. Interview cu d. Primar Osvald Racoviță”, în *Iașul*, nr. 4, martie 1936, pp. 65-66.

² „Vizitatorii din provincie vor avea tot confortul în cursul Lunii Bucureștilor”, în *Noutatea*, *Noutatea*, 30 aprilie 1936, p. 4 și „Luna Bucureștilor, anuala atracțiune românească”, în *Opinia*, 8 mai 1936, p. 2.

³ „Nu vă duceți la București!”, în *Opinia*, 9 mai 1936, p. 1.

⁴ „Ce este cu luna «Iașilor»? O ciudată lipsă de publicitate”, în *Opinia*, 13 mai 1936, p. 1.

⁵ I.Fr. Botez, „Iașul așteptărilor”, în *Noutatea*, 3 mai 1936, p. 2.

⁶ „Mâne Duminecă se deschide oficial Luna Iașilor”, în *Opinia*, 17 mai 1936, p. 3.

⁷ I. Armeanu, „S’ a inaugurat expoziția «lunii Iașilor»”, în *Opinia*, 19 mai 1936, p. 3.

⁸ Aurel Leon, „Bilanțul a două decenii de progres și civilizație. Consecințele sistemului centralist prin care capitala ia totul iar provincia nimic”, în *Opinia*, 10 iulie 1936, p. 1.

⁹ „Moldovenismul. Un drept și o datorie”, în *Opinia*, 22 septembrie 1936, p. 1.

Mihăilene, a camerei de ședințe a *Junimii*, centenarul Academiei Mihăilene, centenarul Academiei de Arte Frumoase și un ciclu festiv de reprezentării teatrale la Teatrul Național cu prețuri „populare”¹ (biletele costă 30, 20 și 10 lei), dezvelirea statuii lui Gh. Mârzescu; CFR-ul acordă o reducere de 50% în timpul săptămânii și 75% pentru sâmbătă și duminică. Pentru a crea solemnitatea necesară marcării importanței manifestării, primarul Racovitză invită, din nou, pe regele Carol al II-lea (care îl primește în audiență pe Racovitză și cere planurile manifestării²), dar și pe toți primarii din țară la inaugurare. Expoziția se deschide la 15 septembrie, dar inaugurarea oficială (fără rege!) are loc la 20 septembrie. Preluând îndemnul primarului de la inaugurare și viziunea sa privind scopul demonstrativ al festivităților, caracterul lor prestigios – acela de a demonstra ceea ce Iașul poate realiza de unul singur și transformarea Expoziției în „ceva mai mult”³ decât banii încasați pe biletele de intrare –, presa cere ieșenilor să participe, subliniind că nu mai este vorba de o chestiune economică, ca în 1935, ci una de „morală”⁴: Iașul trebuie arătat vizitatorilor ca un oraș mare, ce „palpită”⁵ de unul singur, un centru economic, cultural și politic independent de București, care să corespundă reprezentării gloriosului oraș al trecutului. Prin urmare, ieșenii entuziași trebuie să se prezinte frumoși într-un oraș frumos, chiar cu riscul unor sacrificii bănești (de altfel, investiția în splendoare nu aduce beneficii imediate); implicarea și dinamizarea ieșenilor au ca scop (care nu mai este unul secundar, ca în 1935, ci imperativ) spulberarea unei stereotip, și anume a ceea ce primarul Racovitză numește „legenda indolenței moldoveanului”⁶, prin arătarea și demonstrarea capacității de „mișcare”⁷ și acțiune.

Față de 1935, presa se rezumă la sprijinirea primarului⁸ prin anunțuri și îndemnuri la patriotismul local, dar nu mai publică reportaje-reclamă și nu mai prezintă imaginile de basm ale expoziției. Cu o singură excepție, *Noutatea*, care reia arsenalul de imagini exagerate: toamnă bogată, pavilioane feerice, Luna Park cu distracții copioase, muzică, aglomerație, parcul ce pare „un colț de stațiune

---

¹ „Un ciclu festiv la Teatrul Național”, în *Opinia*, 23 septembrie 1936, p. 2.

² „Marile pregătiri pentru «Luna Moldovei»”, în *Opinia*, 13 septembrie 1936, p. 1.

³ „Trebuie spulberată legenda că Moldovanul ar fi indolent. Ce trebuie să însemne o lună a Moldovei – Punctul de vedere just al Primarului Iașilor”, în *Opinia*, 23 septembrie 1936, p. 1.

⁴ „Toți ieșenii să ajute la reușita «Lunei Moldovei»”, în *Opinia*, 17 septembrie 1936, p. 1.

⁵ „De ce trebuie să isbândească Luna Moldovei”, în *Lumea*, 19 septembrie 1936, p. 2.

⁶ „Trebuie spulberată legenda că Moldovanul ar fi indolent. Ce trebuie să însemne o lună a Moldovei – Punctul de vedere just al Primarului Iașilor”, în *Opinia*, 23 septembrie 1936, p. 1.

⁷ *Ibid.*

⁸ *Noutatea* îl laudă constant pe O. Racovitză prin editorialele și articolele semnate de Aureliu Corlat și I.Fr. Botez, dar o figură aparte face *Chemarea naționalistă* care îl mitizează pe O. Racovitză și-i atribuie rolul de „erou salvator” al Iașilor și Moldovei. Apud Laur Preda, „Figuri în relief”, *Chemarea naționalistă*, 10 septembrie 1936, p. 2 și Laur Preda, „Luna Moldovei. D. primar Racovitză luptă eroinic pentru redresarea Iașilor și Moldovei”, *Chemarea naționalistă*, 4 octombrie 1936, p. 2.

balneară”¹, iar expoziția se decupează de restul orașului ca ceva complet diferit: „luminile feerice din timpul nopții dau un aspect cât se poate de occidental acestui oraș miniatural, unde industriile moldovenești și-au întins plasa lor de atracție”², totul contribuind la identificarea Iașului cu un „mare oraș din lumea visului”³, luat cu asalt de provinciali⁴. Paradoxal în acest context, chiar și cel mai bine intenționat și cel mai vocal propagandist al Iașului, președintele „Cercului ieșenilor”, Gr. Trancu-Iași, consideră că organizarea e proastă și găsește, sâmbăta, expoziția goală și orașul pustiu⁵.

Și în vara lui 1937 continuă ridiculizarea⁶ bucureștenilor și denunțarea centralismului distrugător. La începutul lunii mai⁷, primarul Racovitză anunță – din din nou fără consultarea Consiliului comunal – că „Luna Moldovei” se va face în septembrie și că vor fi invitate toate orașele României. Parcul Carol al II-lea va avea un „aspect măreț”⁸ (totul se face după planurile primarului!) și „impozant”⁹ și și va cuprinde: un pavilion al mării industrii în care vor expune industriași din toată țara (în valoare de 3.000.000 de lei), reconstituirea unei crame, a unui hambar tradițional și a unei peșteri¹⁰, teatru în aer liber; reprezentări ale viitorului Iași, precum expunerea machetelor unor realizări urbanistice, de pildă noua piață Sf. Spiridon (cea veche fusese distrusă complet în incendiul din 1935), piața din fața Fundației Ferdinand și zona centrală Mitropolie – Teatrul Național – Comandament, centrată în jurul statuii ecvestre a lui Carol I (zonă decongestionată prin dărâmarea tuturor construcțiilor dintre Comandament și str. Mârzescu)¹¹. Nu va mai exista un loc de distracții întrucât primarul Racovitză consideră că nu atrage interes suficient¹² și pentru că nu dorește ca manifestarea să mai fie comparată cu un iarmaroc, iar pe locul rămas gol va fi construit noul pavilion al Moldovei; se demolează și pavilioanele Gheler și Victoria pentru că „nu mai corespund cu

---

¹ I.Fr. Botez, „Expoziția Lunii Moldovei”, *Noutatea*, 30 septembrie 1936, p. 2.

² *Ibid.*

³ I.Fr. Botez, „S-a deschis expoziția”, în *Noutatea*, 22 septembrie 1936, p. 2.

⁴ „Provincia vizitează zilnic Expoziția ieșeană”, în *Noutatea*, 20 octombrie 1936, p. 2.

⁵ Petre Mircea, „Cuvinte despre Iași într-o convorbire cu d. Gr. L. Trancu, fost ministru”, *Opinia*, 7 octombrie 1936, p. 1.

⁶ Aurel Leon, „Impresii de provincial. Aspecte bucureștene”, în *Opinia*, 17 iulie 1937, pp. 1-2; „Impresii de provincial. București, orașul sportului și al grătarului”, în *Opinia*, 21 iulie 1937, pp. 1-2.

⁷ „Toate orașele din țară vor participa la «Luna Moldovei»”, în *Noutatea*, 8 mai 1937, p. 2.

⁸ Z. Dessmond, „Parcul expoziției dela Copou va lua un aspect măreț”, în *Opinia*, 7 august 1937, p. 2.

⁹ Petre Grancea, „Mari pregătiri pentru «Luna Moldovei»”, în *Opinia*, 3 august 1937, p. 2.

¹⁰ Z. Dessmond, „Parcul expoziției dela Copou va lua un aspect măreț”, în *Opinia*, 7 august 1937, p. 2.

¹¹ Z. Dessmond, „Machetele viitoarelor realizări urbanistice ieșene au fost frumos executate”, în *Opinia*, 8 august 1837, p. 3.

¹² Z. Dessmond, „«Pavilionul Moldovei» din Parcul Expoziției”, în *Opinia*, 10 august 1937, p. 3.

estetica parcului”¹. La 10 august se începe construcția „orașului model”, a cramei și și a pavilionului industriei; în pavilionul Moldovei se construiește o replică a unei case românești în stil vechi, cu cerdac și o hartă în relief a Moldovei, cu 500 de becuri colorate, după modelul hărții României înfățișate deja la Expoziția Internațională de la Paris. Toate lucrările se desfășoară, ca de obicei, sub supravegherea primarului Racovitza, care reușește să fie perceput din nou ca singurul responsabil de organizarea sărbătorilor ieșene, singurul capabil să depășească toate piedicile puse de București sau de opoziția locală. Primarul obține și reducerile pe CFR², astfel încât, cu patru zile înaintea inaugurării, presa declară pregătirile terminate și reiterează ieșenilor datoria de a a curăța și înfrumuseța orașul³ și de a participa la Expoziție, subliniind că, după ce primarul a făcut tot ce a a fost posibil, responsabilitatea reușitei aparține cetățenilor⁴. La inaugurarea din 16 septembrie a celei de „a treia lună a Iașilor și a doua lună a Moldovei contopite de aici înainte”⁵, primarul Racovitza este laudat ca cel care a avut ideea reînviării Iașilor prin intermediul Expoziției și ideea de a atrage atenția țării asupra Iașului altfel decât prin cuvinte, reușind să deschidă „un nou capitol de viață”⁶ pentru Iași și Moldova și să risipească „legenda că moldoveanul este indolent”⁷.

Prezentarea Expoziției în presă începe cu o critică⁸ neașteptată: lipsește ceea ce ce este cel mai important, nota de veselie și sărbătoare dată de prezența distracțiilor populare; graficele și fotografiile au înlocuit călușei și baraca de tir, dar nu produc niciun pic de entuziasm și nu fac vizita memorabilă. Există, în schimb, noile reprezentații teatrale în aer liber ale Teatrului Național, subvenționate de primărie⁹, primărie⁹, tot după modelul de mare succes de la Expoziția Internațională de la Paris, unde mâncarea și băutura românească au sedus vizitatorii – „propaganda prin stomac este cea mai eficientă”¹⁰ –, Bolta Rece oferă vinuri de Cotnari, iar Hanul Ancuței mâncare tradițională, contribuind la atragerea vizitatorilor.

---

¹ Z. Dessmond, „Un fastuos pavilion al Industriei se va construi în Parcul Expoziției dela Copou”, în *Opinia*, 17 august 1937, p. 3.

² Doar reducerea de 50%, cea de 75% pentru sâmbătă și duminică va fi obținută abia la 18 septembrie. În „Dl. Gh. Gheorghiu a obținut aprobarea reducerii de 75% pe c.f.r. în timpul «Lunei Moldovei»”, în *Lumea*, 19 septembrie 1937, p. 4.

³ Z. Dessmond, „Pentru un aspect cât mai atrăgător al Iașului în timpul Lunii Moldovei. Câteva propuneri practice”, în *Opinia*, 10 septembrie, p. 2.

⁴ I.L. Basarabeanu, „Toți ieșenii au datoria să sprijine acțiunea oficială pentru reușita Lunii Moldovei”, în *Opinia*, 11 septembrie 1937, p. 1.

⁵ „Inaugurarea în cadru festiv a «Lunei Moldovei» în parcul «Regele Carol» dela Copou”, *Lumea*, 17 septembrie 1937, p. 2 și „Inaugurarea Lunii Moldovei, asistența-discursurile-banchetul”, în *Noutatea*, 17 septembrie, p. 2.

⁶ Vezi „Inaugurarea în cadru festiv a «Lunei Moldovei» în parcul «Regele Carol» dela Copou”, p. 2 și „Inaugurarea Lunii Moldovei, asistența-discursurile-banchetul”, p. 2.

⁷ *Ibid.*, 2.

⁸ Aurel Leon, „Trebuiesc distracții populare la parcul Expoziției dela Copou”, în *Opinia*, 18 septembrie 1937, p. 3.

⁹ Subvenția este de 25.000 lei, cf. *Lumea*, 22 septembrie 1937, p. 2.

¹⁰ „Supeu de gală”, *Însemnări ieșene*, 15 septembrie 1937, p. 320.

La 29 de zile de la inaugurare au vizat biletele CFR 50.000 de provinciali și au vizitat Expoziția 38.000 de ieșeni, ceea ce este considerat un succes, iar primarul Racovitză se declară mulțumit¹, mai ales că bugetul a fost ca de obicei mic², iar expoziția a înregistrat din nou un deficit de 200.000 lei³. O parte a presei e interesată numai de bilanțul „moral”⁴ al orașului miniatural din dealul Copoului, de de uimirea pe care o poate exercita acest oraș asupra provincialului ce-și vizează biletul întrezărind prin grilaj parcul imens cu „palate de basm” în care bogățiile provinciei și perspectivele economice miraculoase ale Iașului există prin simpla lor arătare.

În 1938, interesul municipalității pentru „Luna Iașilor/Luna Moldovei” este minor, O. Racovitză pierde alegerile, fiind înlocuit la 14 februarie cu M. Eșianu. Primăria nu mai vrea să investească bani în construcția de pavilioane și în organizare, experiența anilor trecuți arătând că se înregistrează întotdeauna pierderi. Există o oarecare presiune din parte opiniei publice pentru continuarea manifestărilor festive – deja numite „tradiții” –, dar pe fondul înmulțirii cazurilor de febră tifoidă din Iași și, probabil, al neputinței de a aduna bani într-un timp atât de scurt, se anunță amânarea pentru 1939. Războiul și schimbările politice ulterioare vor întrerupe seria festivităților ieșene.

Această serie de acte performative⁵ (cu ieșenii pe post de „spect-actori”⁶, făcuți făcuți actori – și chiar actori de cinema în 1935! – în decorul construit pe scena/platoul parcului Carol al II-lea în scop didactic după un model ce amintește de J.-J. Rousseau⁷), organizate și controlate de Primărie cu scopul de exprima –

---

¹ „Câteva date și cifre asupra «Lunei Moldovei»”, *Lumea*, 14 octombrie 1937, p. 1.

² În 1937 bugetul Iașului este de aprox. 66.000.000 lei, de patru ori mai mic decât al Ploieștiului, pentru că nu avea venituri proprii, cf. „Oraș sărac; totuși...”, în *Opinia*, 2 octombrie 1937, p. 1.

³ „Rezultatul expoziției”, în *Politica*, 31 octombrie 1937, p. 4.

⁴ I.Fr. Botez, „Câteva considerațiuni prilejuite de Expoziția din parcul Carol al II-lea”, în *Noutatea*, 12 octombrie 1937, p. 2.

⁵ Și în sensul larg dat de E. Goffman – care considera că viața cotidiană într-o structură socială este ea însăși performanță – de „prezentare de sine în viața cotidiană”, apud E. Goffman, *The Presentation of Self in Everyday Life*, 1959 și *Interaction Ritual: Essays on Face-to-Face Behavior*, 1967, dar și în cel dat de V. Turner, de scoatere la suprafață a ceea ce este de obicei ascuns, de „performanță reflexivă”: oamenii se pot cunoaște mai bine pe ei înșiși atunci când observă sau participă la performanțe generate și prezentate de alți oameni, apud V. Turner, *The Anthropology of Performance*, New York: PAJ, 1987, p. 81.

⁶ Termenul e inventat de P. Lardellier pentru a-i defini pe participanții la riturile comunitare comunitare care se privesc unii pe alții în timp ce performează sau doar asistă. Oricine este privit de ceilalți și prin aceasta devine mai mult decât un spectator, în P. Lardellier, *Teoria legăturilor ritualice*, București, Tritonic, 2009, pp. 216-217.

⁷ „Împlântați în mijlocul unei piețe un stâlp împodobit cu flori, adunați poporul și sărbătoarea începe ca prin farmec. Sau, mai bine, faceți un spectacol al spectatorilor; transformați-i pe ei în actori, astfel încât fiecare să se vadă și să se iubească pe sine în ceilalți pentru ca toți să devină și mai uniți”, apud J.-J. Rousseau, „Scrisoare către domnul d’Alembert”, în *Scrieri despre artă*, București, Minerva, 1981, p. 249.

prin intermediul limbajului cunoscut al sărbătorilor populare – o ideologie¹ și o identitate urbane, aparține aparent categoriei ceremonialurilor întrucât le lipsește elementul „mistic”², iar controlul ecleziastic este cvasi-inexistent. În mod tradițional (din perspectiva istoriei antropologiei culturale), ritul este legat de mit, inclus în domeniul sacralului și asociat cu scopuri magice și religioase. Dar sărbătoarea (chiar și cea civilă, profană, care separă cotidianul de un altceva excepțional și convertește timpul muncii în timp al distracției și plăcerii!) nu e o performanță obișnuită, un ceremonial, ea este o celebrare simbolică a „ceva” într-un timp și un spațiu consacrat unor activități colective specifice și expresive, având capacitatea de a continua un trecut asumat, de a rupe și răsturna sau de a instaura o nouă ordine în urma unei revoluții. Ca și opozițiile sacru/profan, rit/ceremonie, și opoziția ritual festiv (liturghie și sărbătoare religioasă)/ceremonie festivă (sărbătoare civilă și divertisment) aparține paradigmei antropologice clasice (Tyler, Frazer și mai ales Durkheim, deși acesta atrage atenția asupra caracterului mixt al sărbătorii!). Dacă însă ne raportăm la o nouă paradigmă în care ritul este eliberat din contextul religios și studiat ca obiect social, ca proprie realizare, ca „rit profan”³ sau ca „ritual secular”⁴ ce nu are legături cu credința, transcendența și cu ceea ce ele oferă credincioșilor, ci cu implicarea și alteritatea, opoziția rit/ceremonial nu mai este viabilă. C. Rivière afirmă că ceremonialul nu e doar formalism „golit de substanță interioară și de viață”⁵, ci are ca referent o valoare (spirituală, politică, economică) care nu are legătură cu transcendentul⁶; credința este investită în idei, personaje, obiecte cărora li se conferă o valoare superioară și care exercită fascinație asupra grupului social⁷.

Definiția pe care Rivière o dă ritului (în general și religios, și profan) poate include și manifestările sărbătorești ale Iașului: ritul este un ansamblu de conduite colective relativ codate, cu suport corporal (verbal, gestual, postural), cu caracter repetitiv, cu o puternică încărcătură simbolică pentru actori și pentru martori, bazat pe o adeziune mentală la valori și alegeri sociale și a cărei eficacitate nu rezidă într-

---

¹ Puterea politică supraveghează/controlază/cenzurează sărbătorile populare cu scopul precis de a le transforma în instrument politic și a le utiliza ideologic. Vezi R. Chartier, „Disciplină și libertate: sărbătoarea”, în *Lecturi și cititori în Franța Vechiului Regim*, București, Meridiane, 1997, p. 41.

² Pentru Max Gluckman, ritualul este o performanță convenționalizată în care participanții cred că pot ajuta la protecția, purificarea sau îmbogățirea lor cu ajutorul unor elemente mistice dincolo de puterea lor de observație și control; ceremonialul este o performanță convenționalizată în care elementul mistic nu apare și în care sunt utilizate semne și nu simboluri. Ritualul simbolizează și transformă, ceremonialul semnalează și confirmă. Vezi M. Gluckman, *Politics, Law and Ritual in Tribal Society*, Oxford, Basil Blackwell, 1965, pp. 251-253.

³ C. Rivière, *Les rites profanes*, Paris, PUF, 1995.

⁴ S.F. Moore, B.G. Myerhoff (eds.), *Secular Ritual*, Amsterdam Van Gorgum, 1997.

⁵ C. Rivière, *Les rites profanes*, p. 12.

⁶ *Ibid.*, p. 16.

⁷ C. Rivière, „Introduction”, în *Nouvelles idoles, nouveaux cultes. Dérives de la sacralité*, sub direcția lui C. Rivière și A. Piette, Paris, L. Harmattan, 1990, pp. 7-10.

o logică empirică bazată pe legătura cauză-efect¹. Municipalitatea ieșeană se bazează pe „ieșenism”² și pe credința în posibilitatea Iașului de a redeveni un oraș important, un centru economic și politic, iar profitul înregistrat prin vinderea билетelor de intrare devine o chestiune secundară, scopul final este producerea dovezii că Iașul poate fi schimbat prin schimbarea reprezentării sale (provincialii vin, văd, se conving, depun mărturie despre ce au văzut), dar nu este pierdută din vedere nici dorința de a obține și satisfacția ieșenilor (ei înșiși pregătiți și înfrumusețați) fiindcă pot experimenta viața într-un al doilea Iași – cel frumos, curat, bogat – prin simpla lor mutare³ în Iașul miniatural din parcul Carol al II-lea. E nevoie de frumusețe și distracție, oamenii trebuie seduși și atrași pentru că mesajul canonic, adică valorile și simbolurile politico-economice, nu ar putea fi transmis fără existența unui mesaj „auto-referențial”⁴, adică mesajul pe care îl transmit și și-l transmit participanții (care, teoretic, ar putea fi aduși cu forța la expoziție, dar practic nu ar reține și nu ar transmite nimic exteriorului), emoțiile și plăcerile personale, surpriza sau dezămăgirea etc. Paradoxal, dar un element esențial este faptul că ieșenii nu fac ceea ce vor, nu merg unde vor, ci fac ceea ce trebuie și unde trebuie⁵, urmând planurile municipalității (există ghiduri și ghizi) și supunându-se codului sărbătoresc de comportament; vizitatorii sunt actori, ei sunt chemați să participe, iar ritualul există acolo unde există performanță⁶. Conform lui Geertz, în ritual se întâlnesc și se topesc lumea trăită și lumea imaginată⁷, rezultatul fiind nu numai *un model a ceea ce grupul crede*, ci și *un model pentru ca grupul să creadă în el*⁸; ritualul nu numai prezintă/dramatizează idei culturale, ci formează și modelează aceste idei, nu numai propagă și reflectă realitățile și ierarhiile sociale, ci le și creează. În speță, „Luna Iașilor/Moldovei” propune mai mult decât o costisitoare reprezentare a ceea ce a fost orașul, e un model real, palpabil, funcțional și, finalmente, realizabil a ceea ce trebuie să fie Iașul.

---

¹ C. Rivière, „Introduction”, p. 11.

² Ieșenismul e credința că Iașul are un destin special față de alte orașe, iar politicienii locali – credincioși fervenți în aparițiile publice – și presa locală au un rol esențial în propagarea și susținerea acestei interpretări.

³ D. Parkin definește ritualul ca o „spațialitate convențională îndeplinită de un grup conștient de natura imperativă a mișcării”. D. Parkin, „Ritual as spatial direction and bodily division”, în D. de Coppet (ed.), *Understanding rituals*, London, Routledge, 1992. 18. Ieșenii și provincialii trebuie (și acest imperativ îl promovează presa apropiată municipalității) să părăsească Iașul vechi și cunoscut și să urce dealul Copoului pentru a accede și experimenta noul Iași.

⁴ Roy A. Rappaport, *Ritual and Religion in the Making of Humanity*, Cambridge: CUP, 1999, pp. 52-54.

⁵ În performanța rituală, secvențele invariante ale actelor formale nu sunt niciodată inventate/codificate de performerii, ci sunt preexistente, *apud* Roy A. Rappaport, *Ritual and Religion in the Making of Humanity*, p. 24, p. 32.

⁶ *Ibid.*, pp. 37-46.

⁷ C. Geertz, *The interpretation of Cultures*, London, Fontana Press, 1993, p. 112.

⁸ C. Geertz, *The interpretation of Cultures*, p. 114.

Acțiunea repetată a Primăriei de a construi un spațiu special destinat petrecerii timpului într-un mod formalizat, modelarea și impunerea unei noi reprezentări a orașului, expunerea unor simboluri ale gloriei trecutului și puterii viitoare se subsumează unei strategii de construire a opoziției între două imagini reale ale Iașului: cel existent și cel ce poate exista. Este acesta un proces de ritualizare, în înțelesul dat de C. Bell, de „producere de diferențe [...], mod de acțiune care produce un contrast privilegiat, diferențiindu-se astfel ca mai important sau puternic”¹, în scopul controlului politic și social. Primăria nu numai că arată ieșenilor și provincialilor un alt Iași, dar se legitimează ca lider și își demonstrează și exercită puterea locală (organizatorică, financiară – chiar și prin asumarea pierderilor sau risipă!) în fața Bucureștiului, în dorința de a anula ierarhia capitală vs. provincie și a se anunța ca rival și pretendent.

Condiția reușitei demersului, a transformării unor idei abstracte despre viitorul Iașului în ceva palpabil, efectiv, este prezența indivizilor în Parcul Expoziției: atât a ieșenilor care pot face comparație între ce este și ce poate fi, cât și a provincialilor care văd pentru prima dată Iașul așa cum vrea Primăria să fie văzut. Imperativul (primarul și presa subliniază mereu că ieșenii „trebuie” să fie prezenți!) urcării dealului Copou și intrarea în expoziție, mișcarea și direcționalitatea aparțin în mod distinctiv ritualului, afirmă D. Parkin², și permit interpretarea tuturor ritualurilor ca rituri de trecere. Această rafinare a teoriei clasice a lui Van Gennep a fost făcută de V. Turner: „privesc aproape *toate* tipurile de rituri ca având o formă procesuală de «trecere»”³ care a făcut o analiză complexă a a celei de-a doua faze a riturilor de trecere, faza liminală. Liminalitatea e un spațiu și timp ambiguu social, o „antistructură”⁴, adică o disoluție a normelor sociale, dar și un rezervor latent de alternative potențiale (uneori aberante) și de combinații ludice (uneori grotești) din care se poate ridica o nouă normă și reguli sociale, dar care poate, în primul rând, influența și schimba reprezentările și comportamentele ulterioare ale participanților, fie ei actori sau spectatori. Inițierea ieșenilor o lună, în fiecare an – într-un spațiu și un timp complet diferite de cotidian – îi poate transforma, le poate ridica standardul, e susceptibilă de a produce așteptări și obișnuințe practicabile și în celelalte unsprezece luni, iar frumusețea și modernitatea micului Iași din Parcul Expoziției ar putea fi exportată și în marele Iași, de la poalele dealului. Timp de o lună, ieșenii își joacă nonverbal – solemn și ludic în același timp – povestea lor cea mai bună și cea mai interesantă, explorează o experiență memorabilă.

În concluzie, în parcul Expoziției, trei ani consecutivi, se impune repetat tuturor ieșenilor și provincialilor curioși o nouă reprezentare a Iașului, un ideal citadin – o variantă asanată, îmbunătățită, modernizată și agreabilă pe care vizitatorii o pot experimenta plimbându-se și distrându-se. Spațiul special amenajat expune ostentativ replici a tot ce a avut orașul mai bun și, în machete sau vitrine,

---

¹ C. Bell, *Ritual Theory, Ritual Practice*, New York, Oxford University Press, 1992, p. 90.

² Parkin, „Ritual as spatial direction and bodily division”, pp. 12-16.

³ V. Turner, *From Ritual to Theatre. The Human Seriousness of Play*, New York, Performing Arts Journal Publications, 1982, p. 24.

⁴ V. Turner, *From Ritual to Theatre. The Human Seriousness of Play*, p. 28.

tot ce poate avea mai bun, într-o atmosferă sărbătorească, feerică, fără muncă și cu o accentuată sugestie de bogăție și risipă. În același timp, festivitățile compensează efectele înapoierii economice și redresează imaginarul politic al ieșenilor.¹

BIBLIOGRAFIE

- Bell, Catherine, *Ritual Theory, Ritual Practice*, New York, Oxford Univ. Press Inc., 1992.
- Bogdan, N. A., *Orașul Iași. Monografie istorică și socială, ilustrată*, Iași, Tehnopress, 1997.
- Chartier, Roger, „Disciplină și libertatea: sărbătoarea”, în *Lecturi și cititori în Franța Vechiului Regim*, trad. de Maria Carpov, București, Meridiane, 1997, pp. 33-56.
- „Le monde comme représentation”, *Annales. Économies, Sociétés, Civilisations*, Année 1989, Volume 44, Numéro 6, pp. 1505-1552.
- Connerton, Paul, *How Societies Remember*, Cambridge, Cambridge Univ. Press, 1989.
- Geertz, Clifford, *Interpretation of Cultures. Selected Essays*, first published in New York, Basic Books Inc., 1973, reissued by Fontana Press, 1993.
- Gluckman, Max, *Politics, Law and Ritual in Tribal Society*, Oxford, Basil Blackwell, 1965.
- Herovanu, Eugen, *Iașul amintirilor*, ed. a 3-a, Iași, Junimea, 2009.
- Halbwachs, Maurice, *The Collective Memory*, translated by Francis J. Ditter, Jr. and Vida Yazdi Diter, New York, Harper Colophone Books, 1980.
- Lardellier, Pascal, *Teoria legăturilor ritualice. Antropologie și comunicare*, postfață de Alain Caillé, trad. de Valentina Pricopie, București, Tritonic, 2009.
- Moore, Sally F. și Barbara G. Myerhoff, „Secular Ritual: Forms and Meanings”, in Moore, Sally F. and Barbara G. Myerhoff (eds.), *Secular Ritual*, Amsterdam, Van Gorcum, 1977, pp. 3-24.
- Rivière, Claude, *Les rites profanes*, Paris, PUF, 1995.
- Rivière, Claude și Albert Piette (eds.), *Nouvelles idoles, nouveaux cultes. Dérives de la sacralité*, Paris, L’Harmattan, 1990.
- Rousseau, Jean-Jaques, „Scrisoare către d’Alembert”, în *Scrieri despre artă*, trad. de Marina Dimov, București, EPL, 1981, pp. 113-262.
- Rappaport, Roy A., *Ritual and Religion in the Making of Humanity*, Cambridge, Cambridge Univ. Press, 1999.
- Sadoveanu, Mihail, „Luna Iașilor”, în *Opere*, vol. XIX, București, EPL, 1964, pp. 499-506.
- Trancu-Iași, Grigore, *Memorii politice (1921-1938)*, Anton Fabian (ed.), București, Curtea Veche, 2001.
- Turner, Victor, *From Ritual to Theatre. The Human Seriousness of Play*, New York, Performing Arts Journal Publication, 1982.
- *The Anthropology of Performance*, preface by Richard Schechner, New York, PAJ Publication, 1987.

---

¹ Cercetare finanțată prin proiectul *Științele socio-umaniste în contextul evoluției globalizate – dezvoltarea și implementarea programului de studii și cercetare postdoctorală*, cod contract: POSDRU/89/S/1.5/61104, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.